

BARAZA LA WAWAKILISHI ZANZIBAR

Simu Nam. + 255 24 2230602/1
Fax Nam. + 255 24 2230215
Tovuti: www.zanzibarassembly.go.tz

SANDUKU LA BARUA 902,
ZANZIBAR
Barua Pepe: zahore@zanlink.com

MUHTASARI WA RIPOTI YA KAMATI YA FEDHA, BIASHARA NA KILIMO YA BARAZA LA WAWAKILISHI KWA MWAKA 2017/2018

Mheshimiwa Spika,

Kwa heshima kubwa natanguliza shukurani zangu za dhati kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu ambae ametujaalia kufika hapa kwa mara nyengine tukiwa wazima na wenye afya njema. Namuomba tena Mwenyezi Mungu akuzidishie wewe Mheshimiwa Spika busara, hekma na uadilifu katika kutuongoza na sisi pia atujaalie tuendeleo kuwa na nguvu na ari ya kutekeleza vyema majukumu yetu kama tulivyoelekezwa katika sheria na kanuni zetu. Vile vile, sina budi kukushukuru wewe binafsi kwa kunipatia fursa hii kuwasilisha mbele ya Baraza hili Muhtasari wa Ripoti ya Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo kuhusiana na kazi zake zote ilizozifanya tangu ilipowasilisha ripoti ya mwezi wa Februari 2017, tunaomba kwa ruhusa yako Muhtasari huu usomwe sambamba na Ripoti yetu na ziingizwe kwenye Hansard.

Mheshimiwa Spika,

Kwa namna ya pekee nachukua fursa hii kumpongeza Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi Mheshimiwa Dkt. Ali Mohamed Shein pamoja na Makamo wake wa Pili Mheshimiwa Balozi Seif Ali Iddi kwa ujasiri wa kutekeleza vyema jukumu zima la kuiongoza nchi yetu sambamba na uendelezaji na uimarishaji wa sekta ambazo Kamati yetu inazifuatilia na kuzisimamia.

Mheshimiwa Spika,

Kwa dhati kabisa, nitumie fursa hii kutoa shukurani za pekee kwa Viongozi na Watendaji wote wa Wizara ya Fedha na Mipango, Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi na Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko pamoja na Taasisi zote zilizo chini ya Wizara hizo ambazo Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo inazifuatilia na kuzisimamia kwa

Muhtasari wa Ripoti ya Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo kwa Mwaka 2017/2018

mashirikiano makubwa waliyoipatia kamati wakati wa kutekeleza majukumu yetu hadi hii leo Kamati yetu inaweza kuwasilisha Muhtasari wa Ripoti hii mbele ya Baraza lako.

Mheshimiwa Spika,

Napenda kutoa shukrani zangu za dhati kwa wadau na wananchi wote ambao walishiriki kikamilifu pale Kamati ilipohitaji kukutana nao kwa ajili ya kutekeleza majukumu yake ya msingi, jambo ambalo liliipa faraja kubwa Kamati kuona ni kwa kiasi gani wananchi wapo karibu na chombo chao cha Baraza la Wawakilishi na kuthamini juhudi zinazofanywa na Wawakilishi wao. Naomba nichukuwe fursa hii kuwaambia kuwa yale yote tuliyowaahidi tutayafanyia kazi na matunda yake mtayaona baada ya Kamati kuwasilisha ripoti hii.

Mheshimiwa Spika,

Naomba sasa nichukuwe fursa hii kutoa shukrani za dhati kwa Wajumbe wote wa Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo pamoja na Makatibu wetu ambao ndio waliofanikisha shughuli za Kamati yetu kwa ufanisi na umahiri wa hali ya juu. Napenda kuwatambulisha Wajumbe na Makatibu hao kwa kuwataja majina yao kama hivi ifuatavyo:

1. Mhe. Yussuf Hassan Iddi	-	Mwenyekiti
2. Mhe. Hamida Abdalla Issa	-	Makamu Mwenyekiti
3. Mhe. Ali Salum Haji	-	Mjumbe
4. Mhe. Bihindi Hamad Khamis	-	Mjumbe
5. Mhe. Ussi Yahya Haji	-	Mjumbe
6. Mhe. Moh'd Mgaza Jecha	-	Mjumbe
7. Mhe. Hamad Abdalla Rashid	-	Mjumbe
8. Ndg. Said Khamis Ramadhan	-	Katibu
9. Ndg. Asma Ali Kassim	-	Katibu

Mheshimiwa Spika,

Ripoti hii ya Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo inazisimamia Wizara tatu ambazo ni:

1. Wizara ya Fedha na Mipango;
2. Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko; na
3. Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Masoko.

WIZARA YA FEDHA NA MIPANGO

Mheshimiwa Spika,

Tunachukua fursa hii kumpongeza Dkt. Khalid Salum Mohammed, Katibu Mkuu Ndugu Khamis Mussa Omar, Naibu Katibu Mkuu Ndugu Iddi Haji Makame na watendaji wengine wa Wizara ya Fedha na Mipango kwa utendaji wao mzuri katika kutekeleza majukumu yao ya kila siku, Kamati inawaomba sana watendaji hao waongeze zaidi bidii ili kupiga hatua za kiuchumi, kijamii, kisiasa na kiutamaduni.

Mheshimiwa Spika,

Ni ukweli usiopingika kwamba Wizara ya Fedha na Mipango ndio roho ya uchumi wa nchi yetu kwani imepewa jukumu kubwa la kusimamia ukusanyaji wa mapato ya nchi na usimamizi wa matumizi ya fedha za wananchi. Kamati yetu imeridhishwa na juhudi za ukusanyaji wa mapato zinazofanywa na Wizara pamoja na Taasisi zake ikiwemo Bodi ya Mapato ya Zanzibar (ZRB) na Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) jambo ambalo limepelekea kuongezeka kwa makusanyo ya fedha za Serikali kwa mwaka wa fedha 2017/2018.

Mheshimiwa Spika,

Kwa mwaka wa fedha 2017/2018, Serikali ilipanga kukusanya jumla ya Tzs. 1,059.4 bilioni zikiwemo Tzs. 649.4 bilioni zinazotokana na vyanzo vya ndani na Tzs. 380 bilioni kutoka kwa Washirika wa Maendeleo na Tzs. 30 bilioni ni mikopo ya ndani. Hadi kufikia Disemba 2017, jumla ya Tzs. 459.47 bilioni zimekusanywa ambazo ni sawa na asilimia 63 ya makadirio ya Tzs. 732.87 bilioni ya kipindi hicho na asilimia 42 ya makadirio ya mwaka.

Mheshimiwa Spika,

Makusanyo hayo yanajumuisha makusanyo ya vyanzo vya ndani ya jumla ya Tzs. 340.30 bilioni na mapato kutoka nje ya jumla ya Tzs. 119.17 bilioni. Mapato ya kodi yaliyokusanywa kwa kipindi hiki cha tathmini yamefikia jumla ya Tzs. 298.62 bilioni sawa na asilimia 96 ya makadirio ya kipindi hicho ya jumla ya Tzs. 311.84 bilioni. Utekelezaji huo umeonesha kukua kwa asilimia 20 kwa mapato ya ndani ukilinganisha ya Tzs. 294.59 bilioni ya kipindi kama hicho cha mwaka 2016/2017. Aidha, kwa upande wa mapato ya nje, jumla ya Tzs. 119.17 bilioni zimepokelewa zikijumuisha jumla ya Tzs. 23.47 bilioni ya ruzuku na jumla Tzs. 95.70 bilioni za mikopo.

Mheshimiwa Spika,

Kamati yetu inaamini kuwa bado tatizo la kuvuja kwa mapato lipo na bado yapo maeneo ya ukusanyaji wa mapato hayajafikiwa. Hivyo, Kamati yetu inaishauri Wizara kupitia taasisi zake za ukusanyaji wa mapato kuondoa muhali na kusimamia matakwa ya sheria ili kuhakikisha mapato ya nchi hayavuji na kila anayestahiki kulipa kodi anatekeleza wajibu wake na kwa wale wanaokaidi kulipa kodi umefika muda wa kuwaadhibu kwa kuwatangaza katika vyombo vya habari (Naming and shaming) ili umma uyatambue makosa wanayoyafanya.

Mheshimiwa Spika,

Kufuatia kupitishwa kwa sheria ya Ununuzi na Uondoshaji wa Mali za Umma Namba 11 ya mwaka 2016 ndani ya Baraza hili, Mamlaka hii imebebehsa dhima ya usimamizi, uratibu na uendeshaji wa masuala yote ya ununuzi na uondoshaji wa mali za Umma kwa Wizara, Idara na Taasisi zote za Serikali pamoja na Taasisi binafsi zinazofanya manunuzi na Serikali. Kamati imejionea maandalizi ya awali ya Mamlaka hiyo yanaendelea vizuri kwani imefanikiwa kufanya vikao vya kujadili Kanuni ya Ununuzi na Uondoshaji wa Mali za Umma, vikao vya kuwatambulisha Wakuu wa Vitengo vya Ununuzi na Uondojaji wa Mali za Umma, ununuzi wa vifaa vya Ofisi, kuandaa Muundo wa Mamlaka (Organization Structure) na kuanza kazi za kawaida za Ofisi. Hata hivyo, Kamati inaiomba Serikali kuzitatua changamoto zinazowakabili zikiwemo udogo wa eneo wanalolitumia kwa shughuli za Ofisi, Ukosefu wa vyombo vya usafiri na kutokuwepo

kwa Bodi ya Mamlaka ambako kunakwamisha utoaji wa maamuzi juu ya mambo ya msingi ya utendaji wa shughuli zake.

Mheshimiwa Spika,

Tunaupongeza Uongozi wa Benki ya Watu wa Zanzibar kwa jitihada na mabadiliko makubwa ya kiutendaji hususan kwa kufungua Matawi mapya katika Mtaa wa Tazara - Dar es Salaam, Mtwara pamoja na kufungua kituo cha huduma za kibenki katika eneo la Kiwengwa Mkoa wa Kaskazini - Unguja. Hayo yamefanyika kuhakikisha wafanyabiashara na wananchi wetu wanapata huduma za kibenki kote nchini kwa urahisi na gharama nafuu zaidi.

Mheshimiwa Spika,

Kamati inaitaka PBZ kuharakisha kufunga Mfumo mpya wa “CORE BANKING SYSTEM” utakaokidhi kuwahudumia wateja wengi zaidi kwa muda mfupi ili kwenda sambamba na ongezeko kubwa la wateja kufuatia agizo la Serikali la kufanya malipo ya huduma zake nyingi kama kodi ya uchimbaji wa mchanga, kodi ya nyumba, malipo ya vyeti vya kuzaliwa, mishahara na ulipaji wa huduma za mahakamani kupitia benki moja kwa moja. Aidha, Kamati inawaomba Waheshimiwa Wajumbe wachukue juhudi za makusudi kuwaelimisha wananchi katika Majimbo yao kuhusu utumiaji wa huduma za Kibenki kupitia mitandao mbalimbali ya simu za mkononi yaani “INTERNET BANKING” na huduma za ATM ambazo zipo katika maeneo mengi nchini kwani huduma hizo ni rahisi, salama na bora zaidi katika kupunguza msongamano wa watu hususan kipindi cha mwisho wa mwezi ambapo wateja wengi huenda benki kuchukua mishahara yao.

Mheshimiwa Spika,

Tukijikita katika utendaji bora wa majukumu ya kila siku ya Wizara, Kamati inaipongeza Wizara ya Fedha na Mipango kwa ujenzi wa Ofisi yake mpya katika eneo la Gombani Pemba. Ujenzi huo umefikia katika hatua nzuri kwani Kamati imekuwa karibu sana na kila hatua inayofanyika. Kamati imefanya ziara mara kadhaa katika ujenzi huo na kujionea maendeleo ya ujenzi wa majengo hayo matatu mapya ya Wizara ya Fedha na Mipango, Wizara ya Kazi, Uwezeshaji, Wazee, Vijana, Wanawake na Watoto pamoja na Ofisi ya Rais, Katiba, Sheria, Utumishi wa Umma na Utawala Bora. Aidha, tayari

majengo hayo yameshawekewa jiwe la msingi na Mheshimiwa Balazi Seif Ali Iddi tarehe 8 Januari, 2018.

Mheshimiwa Spika,

Licha ya juhudi za Serikali kupitia Mamlaka ya Uwekezaji Vitega Uchumi (ZIPA) za kuhamasisha na kutafuta Wawekezaji kuwekeza nchini lakini inaonekana kuna baadhi ya Watendaji na Wananchi bado hawajielewa vyema dhana hii. Kamati inaishauri ZIPA kuendelea kutoa uelewa kwa wananchi wetu ili dhana na malengo ya kuanzishwa kwa Mamlaka hiyo yaweze kuwa wazi sio tu kwa wananchi wa ndani lakini hata huko nje ya nchi yeti. Aidha, Kamati inatoa wito kwa Wizara ya Fedha na Mipango kupitia ZIPA kuandaa utaratibu utakaokua rafiki kwa Wawekezaji na kuhakikisha utaratibu huo hausababishi athari kwa maslahi ya nchi yetu ili kuifanya Zanzibar kupiga hatua kwenye suala la uwekezaji na viwanda vidogo vidogo.

Mheshimiwa Spika,

Kamati inaupongeza Mfuko wa Hifadhi ya Jamii (ZSSF) kwa kutekeleza Mradi wa ujenzi wa jumba la Treni uliyopo Darajani (Chawel Building) kwa kufuata taratibu zote za uhifadhi wa Mji Mkongwe. Mradi huo unatarajiwa kukamilika ndani ya kipindi cha miezi kumi na nane (18) kuanzia Novemba 2016 hadi Mei 2018. Gharama kamili za mradi huo zinatarajiwa kuwa ni **TZS. 11.2 bilioni**. Hadi Kamati ilipotembelea mradi huo, malipo ya jumla ya **TZS. 4 bilioni** sawa na asilimia 36 ya gharama zote yamefanyika. Ni matumaini ya Kamati yetu kwamba mradi huo utakapokamilika utaimarisha biashara na kuongeza pato la Taifa kutokana na makusanyo ya kodi katika jengo hilo. Kamati inaielekeza ZSSF kwamba mara baada ya kukamilika kwa ujenzi huo kipaumbele kitolewe kwa wafanyabiashara waliokuwepo awali baada ya kukamilisha taratibu za kisheria.

Mheshimiwa Spika,

Kuhusu suala la udhibiti wa mapato kwenye viwanja vya kufurahishia watoto Unguja na Pemba, Kamati imearifiwa kuwa ZSSF ina mpango wa kuweka mifumo ya kisasa ya kutumia kadi za kielektroniki katika viwanja vyote vya kufurahishia watoto ili kuwa na usimamizi mzuri na udhibiti wa mapato. Tunaipongeza sana ZSSF kwa juhudi za

usimamizi wa mapato katika viwanja vyetu hivyo na tunawaomba waongeze kasi ya ufuatiliaji na usimamizi kwenye Miradi mengine ambayo wanaisimamia ili imalizike kwa wakati na ilete tija iliyokusudiwa kwa mfuko na Taifa kwa ujumla. Miradi yenyewe ni Mradi wa nyumba za Mbweni, Mradi wa ukarabati wa jumba la treni na Mradi wa ujenzi wa shopping mall eneo la Michenzani.

WIZARA YA BIASHARA, VIWANDA NA MASOKO

Mheshimiwa Spika,

Kamati yetu haina budi kuipongeza Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko kwa kujipanga vyema na kuvuka lengo kwa asilimia 163 la makusanyo kupitia vyanzo vyake vikiwemo vya Usajili wa Makampuni, Kazi za Biashara, Usajili wa Majina ya Biashara, Alama za Biashara na Ujira wa kutengeneza nyaraka kwani Wizara kwa kipindi hicho cha miezi sita ilipangiwa kukusanya jumla ya Tzs. 236,201,769 milioni na imefanikiwa kukusanya jumla ya Tzs. 621,897,246 milioni. Aidha, Kamati inaitaka Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko isiridhike na mafanikio hayo yaliyopatikana na badala yake iongeze juhudi katika kuvisimamia ipasavyo vyanzo vyake vya mapato na kuongeza zaidi makusanyo ifikapo mwisho wa mwaka.

Mheshimiwa Spika,

Wizara hii ni moja ya Wizara ambazo imekusanya sekta muhimu sana katika kuimarisha uchumi wa nchi yetu. Ni ukweli usiopingika kuwa nchi nyingi zimeendelea kutokana na kuimarika kwa sekta ya Viwanda na Biashara kwani sekta hii huinua uchumi wa nchi kwa kasi kubwa sana. Kuimarika kwa sekta hizi hutokana na uwepo kwa Sera na Sheria ambazo zitaweka mazingira mazuri ya kuwavutia wawekezaji kuanzisha viwanda ambavyo baadae hupelekea kuimarika kwa biashara.

Mheshimiwa Spika,

Katika juhudi za kuiendeleza Zanzibar kufikia katika maendeleo ya biashara, Wizara tayari imeshakuwa na Sheria mpya Namba 10 ya 2017 ya Kuanzisha Baraza la Taifa la Biashara na Kuweka Mambo Mengine Yanayohusiana na Hayo ambayo imepelekea kuundwa kwa Baraza la Taifa la Biashara na tayari Mheshimiwa Rais wa Zanzibar na

Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi ameshamteua Katibu Mtendaji wa Baraza hilo. Pamoja na mambo mengine Bazara hilo litakuwa na wajibu wa kuratibu Jukwaa la mazungumzo ya kibiashara baina ya sekta za umma na sekta binafsi ili Wafanyabiashara wetu waweze kupata fursa kisheria ya kukutana na Serikali yao kubadilishana mawazo na kuibua maazimio yatakayorahisisha uendeshaji wa biashara Visiwani mwetu kwa maslahi ya pande zote mbili.

Mheshimiwa Spika,

Kamati yetu inaipongeza tena Wizara kwa kuhakikisha Sheria Namba 2 ya mwaka 2018 ya Kuanzisha Wakala wa Maendeleo ya Viwanda Vidogo Vidogo, Vidogo na vya Kati Pamoja na Kuwezesha Ushajihishaji na Uendelezaji wa Viwanda Vidogo Vidogo, Vidogo na vya Kati na Mambo Mengine Yanayohusiana na Hayo (SMIDA) imeanzishwa ambayo tayari Wizara imeshaizindua rasmi hivi karibuni. Aidha, ili nchi yetu iweze kupiga hatua za kimaendeleo kiviwanda, kuwepo kwa SMIDA ni jambo la msingi na muhimu kwani kupitia Mfuko maalum wa Maendeleo ya Viwanda Vidogo Vidogo, Vidogo na vya Kati unaanzishwa na sheria hiyo utasaidia uendelezwaji wa viwanda viliopo hapa Zanzibar kwa kuwasaidia mitaji kupitia mikopo itakayotolewa kwa wajasiriamali wenye viwanda vidogo vidogo waliokwama kimtaji. Kamati inawataka wajasiriamali kutumia ipasavyo fursa hiyo ili Zanzibar iweze kunyanyuka katika maendeleo ya viwanda.

Mhesimiwa Spika,

Kamati inaipongeza Wizara ya Biashara kupitia (ZSTC) kwa kuwafariji wananchi ambao walipata ajali kutokana na harakati za kuliokoa zao letu la karafuu. Miongoni mwa faraja hizo ni kuwapatia kifutajasho ambacho husaidia kwa kiasi kikubwa matibabu ya waathirika hao ambapo jumla ya Tzs. 528,309,600 milioni zinatarajiwa kulipiwa kifutajasho kwa wahudumiaji wa mashamba ya eka tatu katika Wilaya nne za Pemba. Aidha, Wizara bado inakazi kubwa ya kuhakikisha udhibiti mkubwa wa watoto wadogo waliochini ya umri wa miaka 18 ili wasijihusishe na uchumaji wa zao la karafuu pamoja na kuendelea kutoa elimu juu ya taratibu zinazotakiwa kufuatwa hadi wananchi wetu waweze kupatiwa kifutajasho (compensation) baada ya kuanguka katika mikarafuu kwani baadhi ya waathirika hubaki wakisononeka tu bila ya kupata msaada wowote.

Hivyo, Kamati inaishauri Wizara kuviangalia upya viwango vya malipo ya vifutajasho vinavyotumika kwani inaonekana havilingani na wakati tulionao.

Mheshimiwa Spika,

Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo ilifanya ziara ya siku nne nchini Dubai mnamo tarehe 03 Julai, 2017 hadi tarehe 06 Julai, 2017. Lengo kuu la ziara ilikuwa ni kufuatilia utendaji kazi za Taasisi ya Viwango ya Zanzibar (ZBS) kupitia Kampuni ya “Jabal Kilimanjaro Auto Elect. Mech.” ambayo imeingia Mkataba na Taasisi ya Viwango ya Zanzibar (ZBS) mwaka 2006 kushughulikia ukaguzi wa ubora na viwango vya gari zinazonunuliwa na wafanyabiashara nchini Dubai kabla ya kusafirishwa kuletwa Zanzibar.

Mheshimiwa Spika,

Kampuni hiyo ina Mkataba halali iliyoingia na Taasisi ya Viwango Zanzibar pamoja na usajili wa kufanya kazi iliyokusudiwa. Sambamba na hayo, Kampuni inamiliki eneo, vifaa vya kisasa na kutosha kufanyia kazi zake pamoja na Wafanyakazi waliopatiwa mafunzo kwani Kamati imebahatika kujionea vyeti vya mafunzo waliopatiwa wafanyakazi hao. Kamati inawataka Mawakala wanaonunua gari nchi za nje kutumia fursa iliyopo ya kufanya ukaguzi wa gari zao kabla ya kufika Zanzibar ili kuepusha usumbufu na gharama zinazoweza kujitokeza baadae.

Mheshimiwa Spika,

Kwa upande wa Tawi la Biashara ya Kimataifa nchini Dubai lililoanzishwa April, 1993 ambalo kiutendaji linasimamiwa na kitengo cha Masoko cha ZSTC. Tawi hilo lina Wafanyakazi watatu kutoka nchini India wakiwemo Mhasibu, Mhudumu na Dereva pamoja na Mfanyakazi mmoja ambae huwa anaajiriwa kwa muda kwa ajili ya kutafuta masoko katika kipindi ambacho karafuu zimeingizwa ghalani. Ili kutatua changamoto zinazoikabili ZSTC, Kamati inashauri yafuatayo:

- a) Wizara itafute njia ya kupunguza gharama za uendeshaji wa Tawi la Dubai pamoja na kumpeleka Mzanzibari atakaekuwa Msimamizi Mkuu wa Tawi hilo ili aweze kujua mambo yote yanayofanyika na kuweza kuiarifu Wizara; na

- b) Wizara ifungue Matawi zaidi katika nchi nyengine zinazotumia karafuu kwa wingi kama vile India iwapo utafiti utakaofanywa utaonesha kama kuna haja ya kuwa na Matawi hayo kwa ajili ya kukuza biashara ya karafuu kupitia Matawi yaliyopo nje ya Zanzibar.

Mheshimiwa Spika,

Serikali imeunda Idara ya Vipimo na Mizani ikiwa na lengo la kuhakiki mizani na vipimo vyote vinavyohusiana na Biashara hapa Zanzibar zikiwemo Mizani zinazotumika madukani, mita za kuuzia mafuta vituoni, mita kubwa zilizopo katika Bohari Kuu za Mafuta (Flow meter) ambazo hutumika kwa kuuzia mafuta kwa jumla, uhakiki wa vipimo katika magari ya kuhifadha mafuta yaliyopo katika Bohari pamoja na vituoni, uhakiki wa mizani kubwa (Weigh bridge) ambazo hutumika kwa kupimia uzito wa mizigo inayopakwa katika gari za kubebwa mizigo pamoja na kutoa ushauri katika mambo yote yanayohusiana na vipimo katika sekta nyengine zikiwemo Afya, teknolojia na Mazingira. Kwa kipindi cha Julai - Disemba 2017, Kitengo cha Ukaguzi wa Vipimo na Mizani kimekusanya jumla ya Tzs. 23.7 milioni. Kati ya hizo, Tzs. 18 milioni - Unguja na Tzs. 5.3 milioni - Pemba.

Mheshimiwa Spika,

Ingawa watendaji wa Kitengo hiki cha Vipimo na Mizani wanafanya kazi kwa uzalendo wa hali ya juu lakini vifaa wanavyotumia sio vya kisasa na havikidhi mahitaji ya ukaguzi. Aidha, Idara inafanya kazi zake za ukaguzi kwa kutumia gari moja ambayo ni chakavu mno na mara kadhaa hushindwa kutekeleza majukumu yake kutokana na kuharibika mara kwa mara. Sambamba na hilo, Wakaguzi wanafanya kazi katika mazingira magumu kwani hadi sasa Baraza la vipimo ambalo ndilo chombo kikuu cha utoaji wa miongozo ya utendaji wa wakaguzi wa vipimo bado halijaundwa.

Mheshimiwa Spika,

Kamati inaiomba Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko kuangalia upya muundo wa Kitengo hiki kwani imebainika kuwa hakuna nchi yoyote duniani inayofanya kazi za ukaguzi wa vipimo kwa kupitia Kitengo kama ilivyo hapa nchini isipokuwa kunakuwa na

Taasisi maalum yenye mamlaka kamili inayoshughulikia kazi hizo. Aidha, Kamati inaishauri Wizara kuunda Idara Maalum ya Vipimo na Mizani badala ya kuwa na kitengo cha Vipimo na Mizani.

Mheshimiwa Spika,

Wakala wa Usajili Biashara na Mali Zanzibar imeanzishwa kwa mujibu wa Sheria ya Wakala wa Usajili wa Biashara na Mali Zanzibar Namba 13 ya mwaka 2012. Jukumu la msingi la Wakala ni kutoa huduma za usajili wa Taasisi za Biashara na Mali kwa wananchi wa Zanzibar na wageni wanaofanya shughuli zao ndani ya Visiwa vya Zanzibar. Wakala tayari imeshaandaa mfumo wa sheria ya usajili wa Taasisi na Mali, Sheria ya Kampuni na sheria ya mfumo wa ufilisi. Kwasasa Wakala inaendelea kuandaa mfumo wa kusajili biashara (Business Reformation System) kupitia mtandao (online registration) bila ya kufika Ofisini. Aidha, Wakala pia inaendelea na maandalizi ya mfumo wa usajili wa Mali zinazohamishika. Lengo la kuwepo mfumo huo ni kuwasaidia watu waweze kukopesheka kupitia mali zao.

Mheshimiwa Spika,

Wakala huu umejipanga vizuri isipokuwa unahitaji nguvu za pamoja ili kutekeleza majukumu yake kwani bado kuna changamoto zinahitaji kupatiwa ufumbuzi zikiwemo ukosefu wa usafiri wa gari ya kuendeshea shughuli zao. Hadi Kamati inautembelea Wakala huo, kulikuwa na gari moja tu ya Mkurugenzi Mtendaji ambapo kwa mujibu wa sheria wanahitaji kutembelea na kuzikagua Jumuiya za Kiraia (NGO's) lakini wanashindwa kutekeleza jukumu hilo. Aidha, Wakala inaufinyu wa nafasi katika Ofisi wanayoitumia pamoja na upungufu wa vitendea kazi na wafanyakazi.

Mheshimiwa Spika,

Mnamo tarehe 24 Juni 2017, Wajumbe wa Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo walifanya ziara ya kujifunza kwa kutembelea Mamlaka ya Kusimamia Uzalishaji kwa ajili ya Usafirishaji 'Export Processing Zones Authority' (EPZA) yaliyopo Ubungo Jijini Dar-es-salaam. Lengo kuu la ziara hiyo ilikuwa ni kujifunza namna ya uendelezaji wa maeneo

yetu ambayo tumeyatenga kwa ajili ya shughuli za kibiashara kwa Wawekezaji na Wajasiriamali wadogo wadogo.

Mheshimiwa Spika,

Kamati iligundua kwamba ili kufikia Zanzibar ya Viwanda, suala la urithishaji wa taaluma baina ya kizazi kimoja na chengine ni lenye umuhimu wake. Maendeleo ya kweli ya Viwanda hayawezi kufikiwa kwa kizazi kimoja pekee, hivyo mipango madhubuti iandaliwe ikiwemo mitaala inayofaa kwa ajili ya uendelezaji wa hatua za kuelekea uzalishaji na usafirishaji kwenye maeneo yetu.

Mheshimiwa Spika,

Kufuatia ziara hiyo, Kamati inaelekeza Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko kuangalia uwezekano wa kuanzisha bidhaa za kipekee (unique products) ambazo tutazilinda katika soko kwa kuzifanyia 'branding'. Kufanya hivyo, kutawavutia wanunuzi wa ndani na nje na kupelekea ongezeko la fedha za kigeni. Aidha, Wizara ijikite katika uanzishwaji wa viwanda ambavyo vitakuwa ni chachu ya kukuwa kwa sekta za kilimo, ufugaji na uvuvi vikiwemo Viwanda vya maziwa, usindikaji wa matunda na samaki, jamu, juisi ni vya kupewa kipaumbele maalum kwa nia ya kuongeza ajira hususan kwa vijana wetu.

WIZARA YA KILIMO, MALIASILI, MIFUGO NA UVUVI

Mheshimiwa Spika,

Kwa kipindi cha Julai hadi Disemba, 2017 Wizara imekadiriwa kukusanya TZS 3,900,319,400 ambapo hadi Disemba 30 imekusanya jumla ya TZS 4,916,531,994 sawa na asilimia 126 ya makadirio. Ongezeko hili limetokana na ukodishwaji wa karafuu na utaratibu mpya wa uchimbaji wa mchanga uliowekwa na Serikali.

Mheshimiwa Spika,

Ni dhahiri kuwa Wizara hii ndio uti wa mgongo wa nchi yetu, uhai wa wananchi upo katika Wizara hii. Wizara hii imejumuisha sekta nne muhimu sana katika maisha ya

mwanaadamu ambazo ni sekta ya kilimo, sekta ya maliasili, sekta ya mifugo na sekta ya uvuvi. Katika kila siku za maisha yetu sekta hizi tunazifanyia kazi na wadau wakuu wa sekta hizi ni wakulima, wafugaji na wavuvi na wanaonufaika na sekta hizi ni wananchi wote kwa sababu kila siku tunakula kupitia bidhaa za kilimo, tunajenga na kupika kupitia maliasili, tunawekeza kupitia bidhaa za mifugo na za baharini. Mifano hii ni kuthibitisha kuwa Wizara hii ndio uhai wa wananchi na hakuna anaeweza kubeza umuhimu wa kuwepo kwa Wizara hii kwani takriban asilimia arubaini ya wananchi wetu inategemea moja kwa moja kipato chao katika sekta ya kilimo, zaidi ya asilimia hamsini kwa namna moja au nyengine wanategemea sekta ya kilimo kiuchumi na kiasi cha asilimia 25.7 ya pato la nchi yetu limechangiwa na sekta hii muhimu ya kilimo.

Mheshimiwa Spika,

Suala la kuwepo kwa wataalamu wa kutosha ni jambo lisiloweza kuepukika katika nchi yoyote ambayo inajipanga kupiga hatua ya maendeleo ambapo moja ya Wizara ambayo inatakiwa kuwa na wataalamu wa kutosha basi ni Wizara hii kwasababu Wizara hii inatoa huduma moja kwa moja kwa wananchi kupitia sekta zake. Hata hivyo, Kamati yetu imebaini kuwepo kwa changamoto ya uhaba wa wataalamu katika Wizara hii jambo linalopelekea malalamiko makubwa kwa wadau wa sekta hizi. Pamoja na jitihada zinazochukuliwa na Wizara katika kuhakikisha kuwa inasomesha watumishi wake, kamati inaishauri Wizara kuweka kipaumbele cha kuwasomesha watumishi wake ili kupunguza uhaba wa wataalamu hususan katika kada mabazo ni vigumu kupata wataalamu hao.

Mheshimiwa Spika,

Kamati yetu imeridhishwa na hatua iliyochukuliwa na Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi kwa kuyakodisha mashamba yote ya Serikali ambayo wamiliki wake hawakupatiwa mikataba ya eka na pia kwa mashamba ambayo wanaostahiki kuyasimamia kwa mujibu wa mikataba ya eka hawapo tena. Katika juhudi za kuyatafuta Mashamba hayo, Wizara ya Kilimo ilikabidhiwa orodha ya Mashamba ya eka 8,215 kutoka Wizara ya Ardhi, Maji, Nishati na Mazingira ambapo baada ya uhakiki iligundulika mashamba halisi yaliyopo ni eka 8,107. Vilevile, Wizara ilipokea orodha ya mashamba ya eka 2,827 kutoka kwa Masheha na baada ya kuoanisha taarifa hizo za

mashamba yatokanayo na madaftari ya Wizara inayoshughulikia Ardhi na zile za mashamba yatokanayo na orodha za Masheha, ilionekana kwamba yapo mashamba 9,982 ambayo baadhi yake yalitolewa mikataba ya eka na mengine hayakuwahi kutolewa mikataba ya aina hiyo.

Mheshimiwa Spika,

Hadi kufikia usitishaji wa zoezi la ukodishaji, jumla ya Tzs. 2,397,626,000 bilioni zimekodishiwa mashamba ambayo yanategemewa kukusanywa na Serikali. Fedha hizo zinatokana na ukodishaji wa mashamba ya eka tatu kwa Tzs. 2,072,326,000 bilioni na ukodishaji wa mashamba yanayosimamiwa na Wizara ya Kilimo yaliyokodishwa kwa zabuni kwa Tzs. 325,300,000 milioni. Aidha, hadi kufikia tarehe 19 Januari, 2018 jumla ya Tzs. 1,243,048,100 bilioni sawa na asilimia 51.84 ya mategemeo ya jumla zimekusanywa. Juhudi zinazoendelea kufanywa kuhakikisha fedha hizi zinalipwa ni pamoja na kutoa matangazo kwenye radio, vikao vilivyofanywa na Wakuu wa Wilaya, Mikoa pamoja na waliokodi mashamba ili kuhakikisha kuwa wamelipa madeni yao. Kamati imesikitishwa na kitendo cha kutorudishwa fedha hizo na inawataka wananchi waliokodishwa mashamba kuhakikisha wanalipa madeni yao ili Serikali izitumie fedha hizo kwa kutekeleza kazi nyengine.

Mheshimiwa Spika,

Jumla ya Tzs. 528,309,600 milioni zinatarajiwa kulipiwa kifutajasho kwa wahudumiaji wa mashamba ya eka katika Wilaya nne za Pemba katika ukodishaji wa msimu wa mwaka 2017 zikiwemo Tzs. 148,456,600 milioni Wete, Tzs. 56,074,000 milioni Michweni, Tzs. 191,372,000 milioni Mkoani, na Tzs. 132,407,000 milioni Chakechake. Aidha, Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi Ofisi Kuu Pemba tayari imewasilisha maombi ya malipo hayo Wizara ya Fedha na Mipango Ofisi Kuu Pemba.

Mheshimiwa Spika,

Katika mpango mpya wa kuliendeleza Shamba la Serikali la RAZABA liliopo Bagamoyo. Tayari Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi kwa kushirikiana na Shirika la Nyumba la Tanzania Bara imeamua kulipima eneo hilo kwa ajili ya kuandaa Mpango

mpya wa Matumizi ya ardhi kulingana na Mpango wa Mji wa Bagamoyo. Hivyo Kamati inaitaka Wizara ishirikiane na Ofisi ya Mwanasheria Mkuu Zanzibar kukamilisha mapitio ya ‘Memorandum of Understanding’ (MoU) ili hatua zinazofaa ziweze kuchukuliwa.

Mheshimiwa Spika,

Kamati inaipongeza Wizara na Serikali kwa ujumla kwa maamuzi yake ya busara ya kuupandisha hadhi Msitu wa Kiwengwa kuwa ni miongoni mwa hifadhi tano kubwa kwa upande wa kisiwa cha Unguja zinazoendeshwa kwa mashirikiano ya Serikali kupitia Idara ya Misitu na Maliasili zisizorejeshika na vikundi kumi vinavyoizunguka hifadhi hiyo ambavyo ni Pongwe, Kiwengwa, Bambi, Pageni, Pwani Mchangani, Kandwi, Upenja, Kilombero, Tunduni na Mchangani.

Mheshimiwa Spika,

Msitu huo una ukubwa wa hekta 3,406 ambao umepandishwa hadhi na kutangazwa rasmi kuwa hifadhi ya Taifa mwaka 2002. Hifadhi hiyo ya Taifa ina umuhimu wa kipekee kwani imekusanya viumbe adimu vikiwemo miti, wanyama na ndege kadhaa. Kutokana na kuwepo kwa hifadhi ya msitu wa Kiwengwa, itaiwezesha Serikali kulinda, kusimamia na kuhifadhi ipasavyo maliasili na kutunza vyanzo vya maji vilivyomo pamoja na kuendeleza utalii wa kimaumbile kupitia vivutio mbali mbali vikiwemo mapango, wanyama, mila na utamaduni wa wenyeji wa maeneo hayo. Aidha, Serikali kupitia utalii wa kimaumbile, itaweza kupata fedha za kigeni na kuongeza mapato yake kufuatia michango au ada zinazotowwa na wageni wanaoutembelea msitu huo. Kwasasa watalii wapatao 90 hadi 150 huwa wanautembelea msitu huo kila mwezi.

Mheshimiwa Spika,

Kamati inaisistiza Serikali kwamba hadhi iliyopandishwa katika msitu huo iendane sambamba na huduma za hoteli ili vyakula vya Kizanzibari na vyenginevyo vipatikane kwa watalii wanaofika katika msitu huo. Aidha, Wizara ianzishe ‘zoo’ ya wanyama kwa lengo la kuwafanya wageni wanaoutembelea msitu huo kujionea wanyama mbalimbali wanaopatikana Zanzibar. Kama Wizara itayatekeleza haya, hapana shaka mapato ya Idara yataongezeka na msitu huo utazidi kutambuliwa ndani na nje ya nchi yetu.

Sambamba na hilo, kamati inaishauri Wizara ya kilimo kwa kushirikiana na Wizara ya Fedha na Mipango kuiachia Idara ya Misitu na Maliasili Zisizorejesheka asilimia 30 ya mapato yanayotokana na Msitu huo ili yatumike kuuendesha msitu huo.

Mheshimiwa Spika,

Zanzibar ni kisiwa ambapo wananchi wake pamoja na mambo mengine wanalima mwani kwa ajili ya kujikimu katika maisha yao. Pamoja na juhudi za uzalishaji mwani zinazofanyika lakini bado wakulima wetu wanasumbuliwa na tatizo la kuwepo kwa bei ndogo ya zao hilo ukilinganisha na nguvu inayotumika katika uzalishaji wake. Aidha, kilimo hicho kimevamiwa na maradhi ambayo yanawarudisha nyuma wakulima wetu. Sambamba na hayo, wavuvi wetu wanaoanika dagaa wanachangamoto ya kututumia njia za kizamani za kuanika dagaa hao chini na kushindilia kwa miguu. Hivyo, tunaishauri Wizara kuwanunulia Wafanyabiashara hao mashine za kukaushia dagaa ili kuiongezea thamani bidhaa hiyo na kuwawezesha wavuvi na wafanyabiashara wetu kupata faida na walaji kula bidhaa iliyo bora zaidi. Kadhalika, eneo liliopo karibu na shughuli hizo za dagaa hapo Maruhubi linakabiliwa na tatizo la umwagaji wa kinyesi na kulifanya eneo hilo kuwa hatarishi kwa afya ya wafanyabiashara na walaji wa dagaa.

Mheshimwa Spika,

Tunaiomba Serikali ihakikishe rasilimali tuliyonayo ya bahari inatumika ipasavyo kwa lengo la kuimarisha uchumi wa nchi yetu. Tunaamini kuwa Zanzibar inaweza kujiendesha iwapo tutaitumia ipasavyo neema ya bahari aliyotujaalia Mwenyezi Mungu yenye rasilimali nyingi ndani yake kwani ipo mifano ya nchi nyingi za visiwa zimefanikiwa kimaendeleo kwa kutumia bahari tu.

Mheshimwa Spika,

Katika juhudi za kufikia lengo la kujitosheleza kwa chakula, Wizara ya Kilimo inaendeleza kilimo cha mpunga wa umwagiliaji maji kupitia mabonde yake mbali mbali yaliyopo Unguja na Pemba. Kamati inaipongeza Wizara kwa kazi hiyo ngumu kwani wakulima wetu wameshajihika sana na kilimo cha umwagiliaji maji kwa kutambua kwamba wakulima wanaolima kilimo cha umwagiliaji maji huwa wanatumia nguvu kidogo na

uzalishaji huwa mkubwa vile vile huweza kulima mara mbili au zaidi kwa mwaka. Katika kutathmini na kusimamia Kilimo cha umwagiliaji maji, Kamati ilifanikiwa kutembelea mabonde kadhaa kujionea shughuli za kilimo zilizofanyika katika mabonde hayo yakiwemo Bonde la Cheju, Uzini na Kibondemzungu kwa upande wa Unguja na mabonde ya Mangwena, Makombeni na Ukele kwa upande wa Pemba.

Mheshimwa Spika,

Kiujumla. mabonde hayo yanakabiliwa na changamoto zinazofana zikiwemo kugawika kwa wakulima ambapo katika mabonde ya umwagiliaji maji kuna wakulima wanalima kilimo shadidi wakati wengine bado wamebakia katika ukulima wa kutegemea mvua pamoja na kuelezwa faida kubwa iliyopo kwani umefika muda wakulima wetu kulima kilimo cha kibiashara na kuachana na kilimo cha kujikimu. Changamoto nyengine, wakulima wanaendesha shughuli zao kwa kutumia zana za asili ambazo hutumia nguvu nyingi na kuchukua muda mrefu jambo ambalo linakwamisha shughuli nyengine za kimaendeleo.

Mheshimiwa Spika,

Kamati yetu pia ilifika katika kitalu cha Chanjaani Mwanatojo kinachopatikana Mkoa wa Kaskazini Pemba ambapo hadi kamati inafika eneo hilo, kitalu hicho kilikuwa na jumla ya miche 28,575 ya mikarafuu ambayo imezalishwa kwa nguvukazi ya watendaji wanane. Kiwango cha ustawi wa miche hiyo ni asilimia 53 baada ya kutoka kitaluni ambayo kiuhalisia huwa inapanda au kushuka kulingana na huduma zitakazotolewa na mkulima mwenyewe. Kiukweli shughuli za uzalishaji miche katika kitalu hicho huwa zinakabiliwa na changamoto ya ukosefu wa huduma za vyoo jambo ambalo hurudisha nyuma ufanisi wa wafanyakazi hao. Aidha, Sera ya Serikali ya utoaji bure miche ya mikarafuu inatumiwa vibaya na baadhi ya wanajamii kwani huchukuwa miche vitaluni na kuitelekeza mashambani.

Mheshimiwa Spika,

Katika kufanikisha majukumu yetu ya kikanuni, Kamati yetu ilifika Wakala wa Huduma za Matrekta na Zana za Kilimo ulianzishwa chini ya Hati ya Kisheria Namba 2 ya mwaka

2011 kwa ajili ya kusimamia na kuimarisha shughuli za karakana za Matrekta ziliopo Mbweni na Machomane Pemba ambapo kwasasa Wakala huo una jumla ya Matrekta 35. Aidha, Wakala imepokea Matrekta 10 mapya kutoka ubalozi wa Libya nchini Tanzania lakini yameshindwa kufanya kazi mara tu baada ya kufika kutokana na kutolewa baadhi ya vifaa huko yalipohifadhiwa. Wakala imepanga kununua vifaa na kuyatengeneza matrekta hayo ili yaweze kutoa huduma Unguja na Pemba ambapo hadi Kamati inapokea ripoti ya utekelezaji wa malengo ya bajeti ya Wakala huo, Matrekta matatu yalikuwa yameshatengenezwa na yanafanya kazi mashambani.

Mheshimiwa Spika,

Maoni na Maagizo ya Kamati kuhusu mambo yote yaliyoelezwa na yasiyoelezwa katika muhtasari huu yanaonekana wazi katika Ripoti kamili ya Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo ya mwaka 2017/2018 ambayo Waheshimiwa Wajumbe tayari mmeshapatiwa.

HITIMISHO

Mheshimiwa Spika,

Mwisho kabisa, napenda kuwashukuru Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza lako Tukufu kwa kunisikiliza kwa utulivu na umakini wa hali ya juu wakati wote nilipokuwa nikiwasilisha muhtasari huu. Sasa naomba nichukue fursa hii kwa mara nyengine nikuombeni nyinyi Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza hili muijadili, mutoe ushauri pamoja na mapendekezo yenu na hatimae muuunge mkono muhtasari huu pamoja na ripoti yake ili tumuwezeshe Waziri kwenda kutekeleza na kufanikisha yale kamati iliyoyaibua kwa nia njema ya kuwaletea maendeleo wananchi wetu, na baadae nasi tupate fursa ya kuja kumuhoji Waziri kwa kile atakachokitekeleza kupitia maagizo yaliyomo katika ripoti ambayo nyote Waheshimiwa Wajumbe mmepatiwa.

Mheshimiwa Spika,
Baada ya kusema hayo machache,
Sasa naomba kutoa hoja.

Ahsante sana,

.....
Yussuf Hassan Iddi,
Mwenyekiti
Kamati ya Kudumu ya Fedha, Biashara na Kilimo,
Baraza la Wawakilishi,
Zanzibar.